

Ks. dr hab. Jerzy Kostorz, prof. UO
Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego
w Opolu

**Ocena dorobku naukowo-badawczego oraz osiągnięcia naukowego
ks. dra Adama Bielinowicza
w związku z ubieganiem się o stopień naukowy doktora habilitowanego**

Recenzja przygotowana na podstawie uchwały Rady Naukowej Dyscypliny nauki teologiczne Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego z dn. 04.08.2020 roku o powołaniu komisji habilitacyjnej w postępowaniu habilitacyjnym ks. dra Adama Bielinowicza. Wykonując powyższą decyzję, przedstawiam komisji habilitacyjnej opinię dotyczącą rozprawy habilitacyjnej i dorobku naukowego kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Życiorys naukowy Habilitanta

Ksiądz doktor Adam Bielinowicz ukończył studia filozoficzno-teologiczne (1998) w Wyższym Seminarium Duchownym Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie. Stopień magistra teologii uzyskał w 1998 r. na podstawie pracy pt. *Służba Boża w Królestwie Pruskim w świetle dokumentu „Ustawy kościelne Królestwa Pruskiego krótko zebrane i wydrukowane w Królewcu” z 1731 roku*, obronionej na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie. Po odbyciu studiów specjalistycznych na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, w 2007 r. zdał egzamin licencjacki. W dniu 22 czerwca 2009 r., uchwałą Rady Wydziału Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie uzyskał stopień doktora nauk teologicznych w zakresie katechetyki na podstawie odbytych studiów i rozprawy doktorskiej pt. *Katechizacja w archidiecezji warmińskiej w latach 1945-2005*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Kazimierza Misiaszka (dyplom z dnia 28 kwietnia 2010 r.). W roku 2017 ukończył studia podyplomowe na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie w zakresie zaawansowanych technologii informatycznych. Od roku akademickiego 2009/2010 prowadzi zajęcia ze studentami na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, m.in. z przedmiotu *Technologia informacyjna w pracy pedagogicznej*. Dzięki posiadanym kompetencjom umiejętnie łączy pracę naukowo-badawczą i zajęcia ze studentami z obowiązkami, najpierw wicedyrektora (2009–2016), a obecnie dyrektora (2016–) Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej, odpowiadając za formację podstawową i stałą duchownych i świeckich nauczycieli religii. Jednocześnie od roku 2017 pełni funkcję wikariusza biskupiego ds. katechezy w archidiecezji warmińskiej. Oprócz działalności dydaktycznej Habilitant prowadził również badania naukowe, których wyniki publikował w czasopiśmie naukowych i pracach zbiorowych. Brał też czynny udział w sympozjach i konferencjach naukowych odbywających się w kraju i zagranicą.

I. Ocena osiągnięć naukowych

Twórczość naukowa ks. dra Adama Bielinowicza, choć w zdecydowanej większości dotyczy problematyki nauczania religii w szkole i katechezy, to jednak obejmuje również zagadnienia związane z dziedzictwem historycznym, kulturowym i religijnym regionu, z którego się wywodzi. Prezentuje on wysoki stopień erudycji oraz zdolność do samodzielnej, krytycznej oceny podejmowanych problemów badawczych. Po doktoracie Habilitant wydał 2 monografie. Jest autorem znacznej liczby opracowań naukowych opublikowanych jako rozdziały w książkach (15) oraz jako artykuły opublikowane w recenzowanych czasopismach (11). Jest też głównym redaktorem trzech prac zbiorowych: *Improvement of pupils disciplining skills*, [red.] A. Bielinowicz, Olsztyn 2011; *W służbie Bogu i człowiekowi*, [red.] A. Bielinowicz, Olsztyn 2013; *Języki lustrami kultury*, [red.] A. Bielinowicz, Olsztyn 2014. Ponadto spośród wszystkich wygłoszonych referatów 2 zostały opublikowane w materiałach pokonferencyjnych.

1. Ocena osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (tekst jednolity: Dz. U. 2020 r. poz. 85 ze zm.).

Jako osiągnięcie naukowe będące podstawą postępowania habilitacyjnego ks. dr Adam Bielinowicz przedstawił monografię pt. *Rozwój kompetencji informatycznych nauczycieli religii w archidiecezji warmińskiej*, Wydawnictwo UWM w Olsztynie, Olsztyn 2020, ss. 327. ISBN: 978-83-8100-198-4.

Zawarte w pracy habilitacyjnej badania stanowią wynik ponad 20-letniego zainteresowania Autora problematyką nauczania religii z wykorzystaniem technologii cyfrowych. O jej unikatowości czytamy w recenzji wydawniczej ks. prof. dra hab. Kazimierza Misiaszka: „Zaprezentowana książka jest dziełem o charakterze pionierskim na gruncie katechezy i katechetyki polskiej. Nikt wcześniej nie podjął się opracowania ani podobnej książki z terenu innych diecezji, ani dzieła podobnego, które dotyczyłoby prezentowania wyników badań empirycznych.” I w tym sensie – zaznacza ks. Misiaszek – „posiada niekwestionowane wartości dotyczące przede wszystkim ukazania po raz pierwszy, w sposób rzeczowy i umiejętny, kwestii związanych z kompetencjami informatycznymi nauczycieli religii.” Jak słusznie zauważa Autor rozprawy, współcześni uczniowie w inny sposób zdobywają wiedzę, niż kiedyś uczyli się ich rodzice i nauczyciele. Otaczająca nas dziś rzeczywistość zyskała bowiem dodatkowy wymiar cyfrowy i stała się tym samym wyzwaniem dla współczesnej szkoły i nauczycieli, w tym także dla nauczycieli religii. Patrząc wstecz warto sobie uświadomić, że podczas gdy telefon czy radio potrzebowały kilku dekad, aby zyskać powszechne społeczne zastosowanie, to Internet potrzebował zaledwie kilku lat. W związku z powszechnością technologii cyfrowych zmienił się i wciąż zmienia sposób edukacji szkolnej. Ponieważ dostępne aktualnie urządzenia elektroniczne są narzędziami przydatnymi do pracy z uczniami, dlatego trudno dziś wyobrazić sobie nauczyciela – podkreśla ks. Bielinowicz – który nie posługuje się komputerem, tabletem lub nie korzysta z Internetu. Technologie informatyczne w sposób efektywny wspierają nie tylko pracę szkoły, ale i posługę Kościoła w realizacji jego zadań. Nie może więc dziwić fakt, że

nauczyciele religii powinni być dziś wyposażeni w kompetencje informatyczne, które należy rozumieć jako połączenie wiedzy i umiejętności informatycznych z przyjmowaniem odpowiednich do kontekstu postaw, widocznych w podejmowanych działaniach edukacyjnych i wychowawczych. Szybko zmieniająca się rzeczywistość wręcz zmusza nauczycieli religii do nieustannego uczenia się i jednocześnie stawia przed nimi trudne i odpowiedzialne zadania. W tym kontekście należy w pełni zgodzić się z Habilitantem, że rozwój kompetencji informatycznych wydaje się jednym z priorytetowych wyzwań współczesnego nauczyciela religii (Wstęp, s. 12), a także, iż w pełni uzasadnione jest umiejscowienie badań na pograniczu dwóch wzajemnie przenikających się obszarów badawczych: pedeutologicznego, dotyczącego kompetencji współczesnego nauczyciela religii, katechetycznego, którego obszar w monografii zawężony został do szkolnego nauczania religii.

Główny problem badawczy podjęty w rozprawie habilitacyjnej jest ważny i został sformułowany właściwie. Autor opracowania określa go jako „rozwój kompetencji informatycznych nauczycieli religii” i doprecyzowuje, że odnosi się „przede wszystkim do kontekstu szkolnego, ale także i po części katechetycznego, ponieważ duża grupa nauczycieli religii zaangażowana jest również w katechezę parafialną” (s. 14). Szczegółowe zadania, z jakimi mierzył się Habilitant, zostały przez niego jasno i precyzyjnie wyartykułowane: określenie aktualnego poziomu kompetencji informatycznych badanej grupy nauczycieli religii; rozpoznanie motywów uzasadniających potrzebę dalszego rozwoju kompetencji informatycznych; zbadanie stopnia wykorzystania nowoczesnych narzędzi w katechizacji; zbadanie zgodności stanu rzeczywistego kompetencji ze stanem postulowanym w dokumentach.

Realizacja wskazanych wyżej zadań wymagała od ks. A. Bielinowicza przeprowadzenia badań zarówno teoretycznych, jak i empirycznych. Podstawowymi źródłami w badaniach teoretycznych były: dokumenty Kościoła rzymskokatolickiego, polskiego i zagranicznego prawa oświatowego oraz opracowania teologów – zwłaszcza katechetyków, pedeutologów oraz specjalistów z dziedziny pedagogiki i informatyki. Postulaty i wymogi zawarte w analizowanych dokumentach oraz prezentowany w tej części pracy stan wiedzy, stał się z kolei wyznacznikiem badań empirycznych. Badania ilościowe prowadzone zostały metodą sondażu diagnostycznego, w której Habilitant wykorzystał technikę ankiety, posługując się w tym celu kwestionariuszem własnej konstrukcji adresowanym do wszystkich nauczycieli religii zatrudnionych na terenie archidiecezji warmińskiej. W badaniach jakościowych przydatne okazało się grupowe studium indywidualnych przypadków, którym objętych zostało sześćcioro nauczycieli. Co ciekawe, metoda ta umożliwiła poznanie innych, nieprzewidywanych na wstępnym etapie badań, czynników wpływających na rozwój omawianych kompetencji.

Szeroko zakrojone poszukiwania w zakresie literatury przedmiotu pozwoliły Autorowi monografii ustalić, że pomimo iż temat kompetencji informatycznych nauczycieli podejmowany jest w literaturze pedagogicznej stosunkowo od niedawna, to nie brakuje naukowych dociekań i dyskusji na ten temat. Liczne pozycje naukowe, zebrane i opracowane przez Habilitanta, zostały wyszczególnione w bibliografii, która składa się z trzech części: źródeł, dokumentów Kościoła i opracowań. Ks. Bielinowicz przytacza nazwiska naukowców, którzy na gruncie polskim przybliżają standardy wykorzystywania technologii informacyjno-

komunikacyjnych (TIK) w pracy z uczniami i omawiają kompetencje informatyczne nauczycieli, są to m.in.: E. Baron-Polańczyk, J. Bednarek, W. Czerski, J. Górniewicz, B. Kędzierska i in. Natomiast w jego przekonaniu trudno jeszcze mówić o prowadzeniu systematycznych badań dotyczących zastosowania cyfrowych technologii w nauczaniu religii i kompetencji informatycznych nauczycieli religii. Choć i w tym przypadku wnikliwie przeprowadzona kwerenda pozwoliła Habilitantowi na wskazanie publikacji wiodących w tej dziedzinie autorów: B. Bilickiej, P. Drzewieckiego, M. Idzikowskiego, J. Klocha, A. Ligęzy, P. Mąkosy, A. Niwińskiego, R. Podpory, A. Rayzacher-Majewskiej, M. Zająca oraz A. Zellmy. Tym niemniej na gruncie polskiej katechetyki nie ukazało się jak dotąd całościowe i pogłębione opracowanie, które by było poświęcone wyłącznie kompetencjom nauczycieli religii.

Treść monografii składa się z pięciu rozdziałów podzielonych na mniejsze jednostki tematyczne. Pierwsze dwa rozdziały stanowią wprowadzenie w problematykę kompetencji informatycznych nauczycieli religii. W ten sposób ks. A. Bielinowicz kładzie teoretyczną podbudowę dla empirycznej części monografii. Słusznie więc w pierwszym rozdziale Autor koncentruje się najpierw na precyzyjnym wyjaśnieniu terminologii, a następnie ukazuje, jakie zastosowanie mają TIK i jaką pełnią rolę w szkole podczas nauki religii. Ostatnią część poświęca omówieniu narzędzi TIK przydatnych w nauczaniu religii. Spośród wielu dostępnych współcześnie narzędzi Habilitant słusznie wybrał i przedstawił nie tylko te, które dedykowane są ściśle nauczycielom, ale również narzędzia uniwersalne, które z powodzeniem można zaadaptować do celów edukacyjnych po to, by podnieść jakość nauczania oraz poprawić poziom zaangażowania uczniów na lekcji.

W drugim rozdziale ks. A. Bielinowicz skupia się na kompetencjach informatycznych nauczycieli religii. Podobnie, jak miało to miejsce wcześniej, i tutaj na początku swego wywodu starannie doprecyzowuje pojęcie „kompetencji”. Analizując różne naukowe koncepcje Habilitant ostatecznie rozumie kompetencje jako sumę wiedzy, umiejętności i odpowiednich do kontekstu postaw. Te ostatnie określa jako zdolność do nieustannego podnoszenia własnych kwalifikacji poprzez indywidualne inicjatywy i działania wynikające z poczucia odpowiedzialności za wykonywaną pracę i świadomości pełnionej roli społecznej (s. 88, 139). Omawiając kolejny punkt, dokonuje istotnego rozróżnienia pomiędzy kwalifikacjami nauczyciela religii a jego kompetencjami informatycznymi. Słusznie podkreśla, że kwalifikacje nie oznaczają jeszcze kompetencji i że o tych drugich mówimy dopiero wówczas, gdy wiedza oraz umiejętności informatyczne są stale uzupełniane i aktualizowane, ponieważ w związku z dynamicznym rozwojem technologicznym ulegają szybkiej dezaktualizacji. W następnych paragrafach Habilitant umiejętnie dokonuje charakterystyki dokumentów świeckich i kościelnych, określających zakres omawianych kompetencji nauczycieli religii i czyni to w porządku chronologicznym. Zarówno jedne, jak i drugie, jasno precyzują potrzebę wprowadzania do szkół rozwiązań metodycznych opartych na TIK (s. 137). W ostatnim punkcie omówione zostały programy kształcenia informatycznego przyszłych nauczycieli religii na przykładzie Wydziału Teologii UWM w Olsztynie.

Rozdział trzeci Autor monografii poświęcił zagadnieniom metodologicznym. Ze względu na interdyscyplinarny charakter poruszanych treści badania obejmowały obszary teologii, pedagogiki, socjologii i informatyki. Dotyczyły zjawisk i mechanizmów

bezpośrednio związanych z nauczaniem i wychowaniem na wszystkich poziomach edukacyjnych i we wszystkich typach placówek (przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadpodstawowe, s. 160). Chcąc zbadać poziom i rozwój kompetencji TIK nauczycieli religii, a także zakres korzystania z technologii cyfrowych w przygotowaniu i prowadzeniu lekcji religii, Habilitant szczegółowo i rzetelnie omawia w tym rozdziale metodologię badań ilościowych i jakościowych, ich przedmiot, cele, organizację, metody, techniki oraz wykorzystane do tych celów narzędzia. Przedstawia również sześć problemów i sześć hipotez badawczych, gdzie główna hipoteza zakłada, że „istnieje znikomy rozwój kompetencji informatycznych nauczycieli religii zatrudnionych na terenie archidiecezji warmińskiej” (s. 152).

W czwartym rozdziale Habilitant zawarł prezentację i analizę wyników badań, które przeprowadził w latach 2017-2018. W pierwszej kolejności przedstawił ogólną charakterystykę biorących udział w badaniach respondentów: ich liczbę, wiek, płeć, staż pracy, kwalifikacje zawodowe, określenie stanu kanonicznego ankietowanych. Dalej, na podstawie zebranych ankiet, opisał ich kompetencje informatyczne: deklarowany poziom kompetencji, czynniki motywujące do rozwoju, a także ich potrzeby i oczekiwania dotyczące wsparcia działań na rzecz rozwoju. Ostatni punkt stanowiła prezentacja wyników badań jakościowych, które Habilitant przeprowadził za pomocą techniki wywiadu. Wywiad, jak słusznie podkreśla Autor, otwiera dodatkowe możliwości. Przez umożliwienie respondentom swobodnej wypowiedzi o dowolnej długości, pozwalał na głębsze rozumienie ich motywów i rządzących nimi zachowań. Dzięki temu jednostkowe przypadki mogły posłużyć do uzupełnienia i pogłębienia wniosków z badań ankietowych, przez co zebrany materiał staje się bardziej obiektywny (s. 212, 252).

Logiczną konsekwencją zaprezentowanych dotąd treści jest umiejscowienie przez Habilitanta w ostatnim rozdziale monografii rzeczowo wyprowadzonych wniosków i postulatów. Omawiając wyniki badań po kolei odnosi się do przyjętych w rozdziale III.2 hipotez, poddaje je szczegółowej weryfikacji i na tej podstawie formułuje postulaty, które kieruje do różnych grup: naukowców-teologów zajmujących się badaniem procesu kształcenia i nabywania przez nauczycieli religii kompetencji w zakresie TIK, osób odpowiedzialnych za formację permanentną i doksztalcenie nauczycieli religii, osób bezpośrednio zajmujących się prowadzeniem szkoleń i warsztatów, Wydawnictwa Katechetycznego Sp. z o.o. odpowiedzialnego za opracowanie i wydanie podręczników, materiałów i pomocy dydaktycznych, z których korzystają warmińscy nauczyciele religii, dyrektorów szkół oraz do samych nauczycieli religii. Należy podkreślić, że każdy z przedstawionych postulatów ma wymiar praktyczny. Wyeksponowanie aspektu praktycznego wyprowadzonych wniosków i postulatów w zakresie troski o rozwój kompetencji informatycznych nauczycieli religii należy ocenić bardzo wysoko i decyduje w znacznym stopniu o wartości naukowej niniejszej rozprawy.

Zwienieczeniem zawartych w monografii treści jest wzorowo napisane kilkunastokrotowe zakończenie. Należy w pełni zgodzić się z Habilitantem, że w dobie „pokolenia XD”, zarówno szkoła jak i Kościół, powinny wykorzystywać osiągnięcia cywilizacyjne. Takie stanowisko dot. wykorzystania TIK w katechezie, ewangelizacji posłudze charytatywnej Kościoła, potwierdzają wypowiedzi i praktyka papieży ostatnich dekad: św. Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka. Nowoczesne technologie muszą być obecne w szkole i w

Kościole, aby dla młodego pokolenia naszych czasów obie instytucje nie stały się światem wirtualnym, czyli oderwanym od rzeczywistości. Aby tak się nie stało – słusznie puentuje Autor monografii – muszą być spełnione określone warunki, przede wszystkim: 1. Infrastruktura informatyczna tych instytucji winna być na wysokim poziomie; 2. Nauczyciele religii winni mieć łatwy dostęp do nowoczesnych multimedialnych materiałów katechetycznych udostępnianych przez Internet; 3. Pomimo że większość nauczycieli religii dostrzega służebną rolę TIK w procesie nauczania i zaczęła wprowadzać je do swojego warsztatu pracy – jak pokazały to wyniki badań zobrazowane w monografii – to jednak ciąży na nich obowiązek permanentnego i systematycznego rozwoju swoich kompetencji informatycznych, jako że obszar ten ulega szybkim zmianom i ciągłej ewolucji. Oznacza to, że od niektórych nauczycieli będzie to wymagać większej motywacji i odwagi w poznawaniu nowych obszarów i narzędzi informatycznych.

Konkludując uważam, iż problem podjęty w rozprawie został sformułowany właściwie. Podział pracy na rozdziały, a rozdziałów na mniejsze jednostki tematyczne, jest prawidłowy. Przeprowadzone w monografii analizy są pogłębione i wieloaspektowe. Język monografii jest zwięzły, logiczny i terminologicznie precyzyjny, co sprawia, że refleksja naukowa Habilitanta jest rzeczowa, przejrzysta i dokładna. Habilitant z pieczołowitością zadbał, by na końcu rozdziałów znalazły się krótkie podsumowania. Przypisy stosowane są poprawnie. Nie ulega wątpliwości, że podjęty temat został opracowany umiejętnie. Oceniając bardzo pozytywnie rozprawę habilitacyjną ks. dra Adama Bielinowicza, chcę ją uzupełnić o kilka drobnych uwag. Podczas gdy Autor z niezwykłą dbałością zatroszczył się o podsumowania na końcu rozdziałów, to na początku rozdziału I i III zabrakło choćby kilkudziesięciu wprowadzeń. Inną kwestią jest nieścisłość, która pojawia się w rozdziale IV, we wprowadzeniu do paragrafu pt. „Prezentacja wyników badań jakościowych – studium przypadków”. Habilitant wzmiankuje tam o siedmiu nauczycielach religii, z którymi przeprowadzał wywiad: „Przeprowadzone wywiady miały charakter rozmowy odbywającej się w bezpośrednim kontakcie z 7 nauczycielami religii i pozwoliły zebrać cenne informacje, których nie uzyskano by z zastosowaniem innych technik badawczych”(s. 212). Tymczasem dalsza część monografii (s. 216-259) zawiera wywiady i wnioski dot. jedynie sześciu respondentów. Podobne stwierdzenia, wskazujące na to, że w badaniach jakościowych uczestniczyło *de facto* sześciu, a nie siedmiu nauczycieli religii, można znaleźć jeszcze w innych miejscach książki (s. 160, 214, 263, 284). Ostatnie spostrzeżenie dotyczy bibliografii, a mianowicie zasadności umiejscowienia w ramach *Dokumentów Kościoła* instrukcji, komunikatów, rozporządzeń, ustaw i dyrektyw prawnych wydanych przez podmioty nie kościelne, np. Parlament Europejski, Komisję Europejską, UNESCO, Ministra Edukacji Narodowej i Sportu RP itp. Tak nieznaczna ilość drobnych uchybień dobrze świadczy o monografii, a przywołane uwagi mogą okazać się przydatne przy jej kolejnym wydaniu.

Ocena końcowa rozprawy habilitacyjnej: Przedstawioną do recenzji rozprawę habilitacyjną ks. dra Adama Bielinowicza oceniam wysoko. Spełnia ona wszystkie wymogi formalne i merytoryczne stawiane tego typu rozprawom. Stanowi również innowacyjny, znaczący wkład w rozwój katechetyki, a także źródło inspiracji dla dalszego rozwoju podjętej tematyki. Podzielam w pełni nadzieje Habilitanta, że wyniki przeprowadzonych badań, zaprezentowane w niniejszej publikacji, będą mogły służyć pomocą nie tylko nauczycielom religii czy osobom odpowiedzialnym za ich formację permanentną, ale też zostaną

wykorzystane przez osoby zajmujące się przygotowaniem programów studiów oraz kształceniem studentów teologii w ramach katechetyki.

II. Dorobek naukowo-badawczy poza osiągnięciem naukowym

1. Publikacje naukowe

Ks. dr Adam Bielinowicz ma w swoim dorobku naukowo-badawczym 28 publikacji, które stanowią oryginalny wkład w rozwój myśli teologicznej. Poza rozprawą doktorską (A. Bielinowicz, *Katechizacja w diecezji i archidiecezji warmińskiej w latach 1945-2005*, Studio Poligrafii Komputerowej „SQL” s.c., Olsztyn 2010, ss. 256. ISBN 978-83-88125-78-2) opublikował 11 artykułów w czasopismach naukowych recenzowanych, w tym jeden w języku angielskim: *The issue of old age in curriculum guidelines for religious education [Problem starości w założeniach programowych nauczania religii]*, „Forum Teologiczne” 2016, t. 17, s. 119-130; 6 w czasopiśmie „Studia Warmińskie”; 2 w czasopiśmie „Studia Katechetyczne”; 1 w „Studiach Elbląskich”; 1 w czasopiśmie „Studia Wschodniosłowiańskie” oraz 14 artykułów w monografiach zbiorowych recenzowanych (zob. Załącznik 5, II.2).

2. Wystąpienia konferencyjne

Habilitant brał udział w 5 krajowych konferencjach naukowych, które odbywały się w Olsztynie (dwukrotnie w 2015 i dwukrotnie w 2019) oraz Częstochowie (2019), podczas których wygłosił referaty. Ks. Bielinowicz miał również dwa wystąpienia w ramach międzynarodowych sympozjów organizowanych w kraju: pierwsze w 2017 w Supraślu, drugie w Białymstoku w roku 2019 (zob. Załącznik 5, II.7).

Ponadto ks. Bielinowicz wygłosił 4 referaty podczas konferencji zagranicznych. W ramach konferencji naukowej „Актуальные проблемы образования и общества”, odbywającej się w 2014 roku w Jarosławiu (Rosja), wygłosił referat pt. *Значение переговоров в решении конфликтов возникших между учителями и учениками [Znaczenie negocjacji w rozwiązywaniu konfliktów]*. Podczas kolejnej, która odbyła się w Grodnie na Białorusi w 2016 roku: XXII Міжнароднай навуковай канферэнцыі „ШЛЯХ ДА ЎЗАЕМНАСЦІ”, Habilitant wygłosił referat pt. *Деятельность Национальной ассоциации браสลavian по развитию культурного разнообразия местного сообщества [Działalność Krajowego Stowarzyszenia Brasławian na rzecz rozwoju różnorodności kulturowej społeczności lokalnej]*. W czasie konferencji odbywającej się w St. Augustin w Niemczech w 2019, która odbywała się pod hasłem „Marriage and Family in Different Cultures and Religions”, ks. Bielinowicz wystąpił z referatem *Image of marriage and family on social media [Obraz małżeństwa i rodziny w mediach społecznościowych]*. Natomiast w ramach naukowego sympozjum „Language and Culture”, odbywającego się w Kutaisi (Gruzja) w 2019 roku Habilitant wygłosił wykład pt. *Cultural – education – language in the activity of the Society of Friends of the Land of Vilnius and Novgorod [Kultura – edukacja – język w działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Wileńsko-Nowogrodzkiej]*.

3. Główne nurty badań

W twórczości naukowej ks. dra Adama Bielinowicza można wyróżnić kilka wiodących kierunków zainteresowań. Obszar zainteresowań naukowo-badawczych został ukształtowany głównie podczas studiów doktoranckich z zakresu katechetyki (UKSW w Warszawie) i podyplomowych studiów z informatyki (UWM w Olsztynie). Jest również konsekwencją zdobytego doświadczenia zawodowego, najpierw jako nauczyciela religii w szkole, a potem wieloletniej pracy w Wydziale Nauki Katolickiej w Olsztynie (od 2005 r.). Zainteresowania naukowe Habilitanta koncentrują się wokół czterech obszarów badawczych: historia nauczania religii i katechizacji w archidiecezji warmińskiej, dydaktyka i metodyka nauczania religii, pedeutologia oraz dziedzictwo narodowe, kulturowe i religijne regionu Warmii i Mazur.

Historia nauczania religii i katechizacji w archidiecezji warmińskiej. Okres od zakończenia II wojny światowej do czasów współczesnych jest dla polskiej katechezy zróżnicowany co do celów, treści, miejsca i metod, ale i wielorako uwarunkowany sytuacją społeczno-polityczną narodu i Kościoła. Uwarunkowania te dzieliła także diecezja warmińska, a co za tym idzie także katecheza. Dorobek naukowy Habilitanta, zwłaszcza w jego początkowej fazie, obfituje więc w szereg publikacji poświęconych rozwojowi katechizacji na terenie archidiecezji warmińskiej w okresie radykalnych dla niej przemian, które dokonywały się po II wojnie światowej. Najbardziej znaczącą monografią jest opublikowana przez ks. Bielinowicza w 2010 roku rozprawa doktorska (*Katechizacja w diecezji i archidiecezji warmińskiej w latach 1945-2005*, Studio Poligrafii Komputerowej „SQL” s.c., Olsztyn 2010, ss. 256). Zainteresowanie tym obszarem badawczym w kolejnych latach Habilitant potwierdza cyklem artykułów oraz referatami wygłoszonymi na konferencjach krajowych. W pierwszym artykule pt. *Nauczanie religii w archidiecezji warmińskiej 1992-2012*, [w:] *20-lecie archidiecezji i metropolii warmińskiej. Wierność tradycji – służba współczesności*, [red.] A. Kopiczko, Olsztyn 2012, s. 83-96, Autor przeprowadza naukową analizę ukazując, jak przebiegał rozwój szkolnej katechizacji w archidiecezji warmińskiej od 1990 roku do roku 2012. Trafnie konstatuje, że ponad 20 lat obecności religii w szkole pozwalało stopniowo dostosować się osobom katechizującym do oczekiwań uczniów i ich rodziców, aktualnych potrzeb duszpasterskich oraz wymagań, które stawiał polski system oświaty. Pomimo trudnych początków, którym towarzyszyły publiczne dyskusje, gdzie podnoszono problem tolerancji, wolności światopoglądowej, klerykalizmu, presji wywieranej na uczniów przez Kościół, to jednak z czasem religia zadomowiła się w szkole i klimat zmienił się na bardziej pozytywny. Obecność katechetów, księży, sióstr zakonnych stała się w tych placówkach czymś oczywistym. Nauczyciele religii częściej zaczęli się włączać w życie szkoły poprzez współpracę z gronem pedagogicznym i organizowanie wspólnych wydarzeń oświatowych. Habilitant zwraca uwagę, że w trosce o kształcenie i wychowanie uczniów, niejednokrotnie zabierali głos także pasterze archidiecezji warmińskiej. Mając pełną świadomość tego, że sama szkoła nie załatwi wszystkiego, apelowali przede wszystkim o współpracę środowisk wychowawczych: szkoły, rodziców i Kościoła. Autor przytacza też apel abpa W. Ziemby skierowany do duszpasterzy archidiecezji warmińskiej, w którym wzywa, by „katechezy w szkole nie sprowadzać do wymiaru religiofilii lub religioznawstwa”, gdyż musi ona „zachować swój prawdziwy, ewangeliczny

wymiar przekazu i świadectwa wiary” (s. 86). Z właściwą sobie naukową dociekliwością Habilitant opisuje także, jak w początkowej fazie w archidiecezji dokonywała się recepcja wprowadzonej w 2010 roku „Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” oraz opracowanych w oparciu o nią podręczników do religii. W podsumowaniu ks. Bielinowicz pozytywnie ocenia obecność nauczania religii w szkole w archidiecezji warmińskiej konkludując, że dla polskiego systemu oświaty stwarza to szansę i większe możliwości wychowania młodego pokolenia, duchowo bardziej dojrzałego i odpowiedzialnego. W innej publikacji: *Przygotowanie młodzieży do bierzmowania w archidiecezji warmińskiej*, [w:] *Ut in omnibus glorificetur Deus*, [red.] M. Jodkowski, Olsztyn 2013, s. 71-82, Habilitant zwraca uwagę na istotne, tak z punktu widzenia katolickiej ortodoksji, jak i ortopraksji, zagadnienie troski o właściwe przygotowanie kandydatów do sakramentu dojrzałości chrześcijańskiej w jego macierzystej archidiecezji. Autor podejmuje się niełatwego zadania zobrazowania, jak prezentuje się aktualny stan praktyk związanych z przygotowaniem młodzieży do bierzmowania. Habilitant podkreśla, że wiodącą rolę w jego realizacji – co uwypukla zarówno nowy Katechizm, jak i „Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce” – pełni wspólnota parafialna. Słusznie przywołuje dwa regulujące tę kwestię dokumenty kościoła lokalnego: „Instrukcję w sprawie bierzmowania młodzieży” (2001) oraz dokumenty I Synodu Archidiecezji Warmińskiej (2012), które zalecają, by przygotowanie młodzieży do bierzmowania odbywało się jednocześnie w szkole i w parafii. Źródłem, poddanym analizie i przyjętym za podstawę do wyciągnięcia końcowych wniosków, były protokoły sporządzane przez wizytatorów nauki religii oraz coroczne ankiety katechetyczne. Habilitant wyjaśnia, że 9-miesięczne bezpośrednie przygotowanie do bierzmowania prowadzone jest dwutorowo: jako systematyczna nauka religii w szkole oraz w formie spotkań formacyjnych w małych grupach przy parafii. Słusznie zauważa, że w formacji parafialnej nie może chodzić tylko o czysty przekaz wiedzy religijnej czy uzupełnienie zaległego materiału szkolnego – jej celem ma być refleksja nad własną wiarą i przemyślenie, jaki ma ona wpływ na życie kandydata, jak również zainspirowanie młodych ludzi do szukania własnego miejsca w Kościele, wspólnocie parafialnej czy ruchu, by tam po przyjęciu bierzmowania mogli rozwijać swoje uczestnictwo w życiu Kościoła. Ważne, z punktu widzenia zarówno katechetycznego jak i pastoralnego, są dwie inne publikacje: *Katecheza parafialna w archidiecezji warmińskiej stan obecny (październik 2012)* i *wyzwania na przyszłość*, „Studia Warmińskie” 2013, t. 50, s. 69-78 oraz *Systematyczna katecheza parafialna dzieci i młodzieży w archidiecezji warmińskiej w świetle dekretu metropolity warmińskiego z 2015 roku*, „Studia Katechetyczne” 2016, nr 12, s. 139-152. W pierwszej ks. Bielinowicz diagnozuje stan katechezy parafialnej w archidiecezji warmińskiej. Słusznie przywołuje słowa Jana Pawła II, który apelował o wzbogacenie katechezy szkolnej o nowe elementy związane z parafią, sięga do *Dyrektorium katechetycznego Kościoła katolickiego w Polsce* (2001), które wyraźnie akcentuje pierwszoplanowe miejsce parafii w pracy katechetycznej oraz analizuje dokumenty I Synodu Archidiecezji Warmińskiej (s. 72-75). W podsumowaniu Autor zwraca uwagę na istotną rolę sposobu komunikowania Bożego Orędzia, które winno dokonywać się w sposób bardziej uniwersalny, pozwalający odnaleźć się w parafii wszystkim wierzącym oraz na koniczność doboru proboszczów posiadających cechy przewodnika wspólnoty parafialnej, co będzie stanowić gwarancję, że nie tylko właściwie będą pełnić swoją posługę, ale też że katecheza parafialna stanie się skutecznym narzędziem

ewangelizacji. Drugi artykuł stanowi uzupełnienie pierwszego, jako że Habilitant charakteryzuje w nim dekret metropolity warmińskiego (2015 r.) dotyczący obowiązku wprowadzenia katechezy parafialnej na terenie archidiecezji w oparciu o wypracowany na jego podstawie program katechezy, przedstawia ich recepcję, dokonując ostatecznie ich pozytywnej oceny.

Dalszy rozwój zainteresowania Habilitanta tematyką historii nauczania religii i katechizacji w archidiecezji warmińskiej widoczny jest w kolejnych czterech publikacjach: *Znaczenie katechizmu ks. Tadeusza Świrtuna*, [w:] *Veritas Christi Liberat Księga Pamiątkowa ku czci Księdza Biskupa Jacka Jezierskiego w 65. rocznicę urodzin, 40. rocznicę kapłaństwa i 20. rocznicę biskupstwa*, [red.] K. Parzych-Blakiewicz, P. Rabczyński, J. Wojtkowski, Olsztyn 2014, s. 569-578; *Opinie prasowe w dziennikach olsztyńskich z lat 1990-1991 o powrocie nauczania religii do szkół*, [w:] *Christo et Ecclesiae, Patriae et Scientiae*, [red.] J. Guzowski, Olsztyn 2015, s. 245-254; *Przygotowanie alumnów do nauczania religii i katechezy parafialnej, prowadzone w WSD „Hosianum” w latach 1949-2015*, [w:] *Cor dioecesis. 450 lat Warmińskiego Seminarium Duchownego „Hosianum” (1565-2015)*, [red.] A. Kopiczko, P. Rabczyński, Olsztyn 2015, s. 371-379; *Nowe programy i podręczniki nauczania religii w archidiecezji warmińskiej*, „*Studia Warmińskie*” 2012, t. 49, s. 123-135.

Dydaktyka i metodyka nauczania religii. Drugi obszar zainteresowań naukowo-badawczych Habilitanta wynika głównie z pracy ze studentami teologii i współpracy z nauczycielami religii w ramach organizowanych dla nich przez archidiecezjalny Wydział Nauki Katolickiej konferencji metodycznych. Przedmiotem badań i publikacji w wymienionym obszarze są teoretyczne i praktyczne zagadnienia związane z dydaktyką i metodyką nauczania religii. W swoich badaniach ks. Bielinowicz koncentruje się przede wszystkim na kilku szczegółowych kwestiach: możliwości wykorzystania technik negocjacyjnych w rozwiązywaniu powstających w szkole konfliktów, założeniach programowych katechezy, korelacji nauczania religii z wybranymi obszarami edukacji oraz opisaniu narzędzi usprawniających proces nauczania. Wyniki pracy zostały rozpowszechnione w formie publikacji artykułów naukowych i referatów, które wygłosił na krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych.

Pierwszemu szczegółowemu zagadnieniu zostały poświęcone dwa artykuły: *Negocjacje jako przedmiot refleksji naukowej. Literatura i stanowiska badawcze w zakresie negocjacji*, [w:] *W służbie Bogu i człowiekowi*, [red.] A. Bielinowicz, Olsztyn 2013, s. 217-226 oraz *Teoretyczne podstawy konfliktów i ich znaczenie w szkolnym nauczaniu religii*, [w:] *Języki lustrami kultury*, [red.] A. Bielinowicz, Olsztyn 2014, s. 165-172. W pierwszym Autor przeprowadza gruntowną analizę terminu „negocjacja”, podkreśla jego wieloaspektowość, charakteryzuje naukowe pola badawcze związane z tematyką negocjacji, dokonuje ich precyzyjnego podziału i umiejętnie prezentuje naukowe stanowiska dotyczące negocjacji. W konkluzji trafnie sugeruje przydatność negocjacji również w procesie katechizacji, gdzie nierzadko dochodzi do konfliktów na linii katecheta – katechizowany, w związku z czym poddaje myśl włączenia do programu zajęć studentów teologii, tak duchownych jak i świeckich, ćwiczeń z negocjacji. Drugi artykuł: *Teoretyczne podstawy konfliktów i ich znaczenie w szkolnym nauczaniu religii*, [w:] *Języki lustrami kultury*, [red.] A. Bielinowicz, Olsztyn 2014, s. 165-172, stanowi kontynuację i pogłębienie wcześniejszego tematu. Już na

wstępie Autor stawia ważne pytania z punktu widzenia katechizacji: Czy konfliktu na religii należy się bać? Czy należy ich unikać lub za wszelką cenę łagodzić? Jak zachowywać się podczas sporu z katechizowanym? W dalszej części umiejętnie przedstawia źródła oraz określa rodzaje i systemy podejścia do sytuacji konfliktowych. Konkludując, prezentuje własną propozycję rozwiązywania kwestii spornych i konfliktowych zachęcając, by patrzeć na nie przez pryzmat wiary w Boga. Inspiracją do ich pokonania ma być wzajemne odnoszenie się do siebie z miłością w duchu wiary w Boga, gdzie najbardziej właściwym kształtem relacji między katechizującym a katechizowanym jest komunია osób (s. 171). Aby mogło się to dokonywać w praktyce, zgłasza postulat, by zwracać baczniejszą uwagę na problematykę radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych już w procesie kształcenia kleryków i przyszłych nauczycieli religii.

Kolejne studium, tym razem z obszaru założeń programowych katechezy, pt. *Stworzenie świata i człowieka w założeniach programowych i wybranych podręcznikach do nauczania religii*, [w:] Naukowy a religijny obraz początku wszechświata i człowieka. Perspektywy dialogu, [red.] J. Galbiak, K. Jasiński, W. Kotowicz, Olsztyn 2015, s. 125-141, jest próbą udzielenia odpowiedzi na pytanie: jak współcześnie naucza się o stworzeniu świata i człowieka? W tym celu Autor dokonał rzeczowej analizy dwóch dokumentów: *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce z 2010 roku* i *Programu nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* oraz podręczników do religii wydanych przez Wydawnictwo WAM w Krakowie. Korpus artykułu stanowi więc wnikliwa analiza wskazanych dokumentów katechetycznych i podręczników WAM pod kątem obecnych tam prawd o Bogu Stworzycielu oraz zagadnień dotyczących stworzenia świata i człowieka. Cenne okazały się zwłaszcza końcowe wnioski, w wyprowadzeniu których Habilitant wykazał się umiejętnością syntezy. Puentując podkreśla, że zarówno program jako podstawa programowa uznaje za kluczowe, by uczniom przekazywane było przekonanie, iż religia zasadniczo udziela odpowiedzi na pytania: kto i dlaczego stworzył świat, a nie, jak to się odbyło. Inne dwa artykuły, poświęcone dwóm różnym aspektom założeń programowych katechezy: aborcji i starości (*Zagadnienie aborcji w założeniach programowych i wybranych podręcznikach do religii*, „Studia Warmińskie” 2015, t. 52, s. 151-162; *The issue of old age in curriculum guidelines for religious education [Problem starości w założeniach programowych nauczania religii]*, „Forum Teologiczne” 2016, t. 17, s. 119-130), potwierdzają zainteresowanie Habilitanta wspomnianym wyżej zagadnieniem i świadczą o jego ciągłym rozwoju.

Rozwój zainteresowania ks. Bielinowicza dydaktyką i metodyką nauczania religii widoczny jest również w kolejnych publikacjach. Zakres tematyczny dwóch kolejnych artykułów dotyczy korelacji nauczania religii z wybranymi obszarami edukacji: *Korelacja szkolnego nauczania religii z edukacją regionalną w Kościele rzymskokatolickim na przykładzie archidiecezji warmińskiej*, [w:] *Współczesne konteksty pedagogiki międzykulturowej*, [red.] M. Guziuk-Tkacz, A. J. Siegień-Matyjewicz, A. Józefowicz, Białystok-Olsztyn 2014, s. 183-195 oraz *Korelacja szkolnego nauczania religii z edukacją zdrowotną na przykładzie archidiecezji warmińskiej*, „Studia Elbląskie” 2014, nr 15, s. 405-414. W pierwszym Habilitant ukazuje, w jaki sposób rzeczywistość i bogactwo Kościoła rzymskokatolickiego, poprzez nauczanie religii w szkole, przenika do obszaru kultury Warmii i Mazur, i odwrotnie. Autor niniejszego studium analizuje zagadnienie nie tylko w wymiarze

teoretycznym, ale szczegółowo omawia także – co wydaje się być szczególnie wartościowe – szereg praktycznych inicjatyw nauczycieli religii z archidiecezji warmińskiej w zakresie edukacji regionalnej. W drugim artykule skupia uwagę na korelacji nauczania religii z edukacją zdrowotną na przykładzie archidiecezji warmińskiej. Dokonuje gruntownej analizy założeń zamieszczonych w Podstawie programowej z 2010 roku oraz na podstawie materiałów zgromadzonych w archiwum Wydziału Nauki Katolickiej w Olsztynie, przedstawia praktyczne działania podejmowane przez katechetów w zakresie edukacji zdrowotnej. Ks. Bielinowicz kończy go niezwykle trafnym wnioskiem. Stwierdza, iż w kontekście panującego nierzadko egoistycznego i hedonistycznego spojrzenia na ludzkie życie i zdrowie, nauczanie religii winno wносить weń wymiar duchowy i etyczny, ukazując je jako dar Stwórcy, o który należy dbać i właściwie rozwijać.

Ostatnie zagadnienie z obszaru zainteresowania Habilitanta problematyką dydaktyczno-metodyczną katechezy dotyczy narzędzi usprawniających proces nauczania, a właściwie jednego, jakim jest blog. W artykule *Blog – użyteczne narzędzie katechizacji*, „Studia Warmińskie” 2016, t. 53, s. 193-204, Habilitant przedstawia, w jaki sposób można zastosować bloga w katechizacji. Nie tylko szeroko i wnikliwie omawia jego funkcje edukacyjne i katechetyczne, ale także prezentuje trzy wybrane blogi, z których autorzy-katecheci uczynili nie tylko instrument do przekazu wiedzy i wspomaganie nauczania, ale także skuteczne narzędzie ewangelizacji.

Pedeutologia. Nie podlega dyskusji fakt, że choć efekty pracy nauczyciela zależą od wielu czynników i warunków, to jednak również w znacznej mierze od niego samego. Współcześnie dużą rolę przypisuje się profesjonalizacji zawodu nauczyciela, za którą przemawiają argumenty poznawcze, dotyczące przekazu wiedzy i wartości, możliwości ich zrozumienia i skutecznego przekazu uczniom. Aktywność Habilitanta na tym polu wyraża się nie tylko w intelektualnej i teoretycznej refleksji naukowej, ale także badaniach, które były prowadzone wśród nauczycieli religii zatrudnionych na terenie archidiecezji warmińskiej. Badania te dają możliwość oceny ich pracy, poznania posiadanych kompetencji oraz pozwalają zrozumieć zajmowane przez nich stanowiska w istotnych kwestiach. Ich efekt to nie tylko recenzowana powyżej monografia habilitacyjna. Inne teksty poświadczające zainteresowanie Habilitanta tym obszarem badań to cztery artykuły. Trzy z nich to publikacje, w których skupił się kolejno: na opiniach nauczycieli religii dotyczących przygotowania uczniów do małżeństwa oraz recepcji istotnych dla nich dokumentów katechetycznych: *Przygotowanie do małżeństwa w ramach szkolnego nauczania religii w opinii katechetów zatrudnionych na terenie Archidiecezji Warmińskiej*, [w:] *Favor matrimonii? Teoria i praktyka*, [red.] L. Świto, M. Tomkiewicz, Olsztyn 2014, s. 91-104; *Recepcja Dyrektorium ogólnego o katechizacji (1997) wśród nauczycieli religii w archidiecezji warmińskiej*, „Studia Katechetyczne” 2017, nr 13, s. 65-78; *Recepcja dokumentu „Nauczanie i wychowanie chrześcijańskie w parafii – I (XIV) Synodu Archidiecezji Warmińskiej” wśród nauczycieli religii*, „Studia Warmińskie” 2017, t. 54, s. 169-183). W ostatnim *Kompetencje nauczycieli w kontekście różnorodności kulturowej w opinii katechetów archidiecezji warmińskiej*, [w:] *Religia i edukacja w konfrontacji z różnorodnością kulturową*, [red.] J. Garbula, J. Pawlik, Olsztyn 2017, s. 157-170, podejmuje aktualne i ważne zagadnienie kompetencji katechetów w zakresie edukacji wielokulturowej. W tym kontekście Habilitant stawia kluczowe pytania: Czy nauczyciele religii są wystarczająco przygotowani, aby odpowiednio reagować w

sytuacjach wielokulturowych? Czy ich postawa życiowa sprzyja budowaniu mostów między przedstawicielami różnych kultur? Czy w gronie nauczycielskim istnieje wystarczająco żywa wymiana poglądów na temat wielokulturowości? Uzyskane wnioski dały Autorowi możliwość oceny i zrozumienia zajmowanego przez nich stanowiska w kwestii różnorodności kulturowej i niezbędnych kompetencji, które powinni mieć katecheci w kontekście edukacji wielokulturowej. Należy podkreślić i docenić, że w tym obszarze zagadnień Habilitant prowadził również badania empiryczne, których wyniki uwzględnione zostały w w/w publikacjach.

Dziedzictwo narodowe, kulturowe i religijne regionu Warmii i Mazur.

Przedstawione teksty z tego obszaru badań pozwalają wnioskować, iż Habilitant już od dłuższego czasu zajmował się tematyką dziedzictwa narodowego, kulturowego i religijnego regionu, z którego się wywodzi. Troska o wspomniane dziedzictwo była zawsze istotnym czynnikiem funkcjonowania społeczeństw, także w czasach współczesnych, kiedy dokonuje się nieustanna interakcja kultur. Została ona zapoczątkowana jeszcze w ubiegłym wieku przez procesy powstałe w wyniku wojen światowych, kiedy to wiele tradycyjnych społeczności uległo rozpadowi. Miliony osób musiało opuścić rodzinne strony i osiedlić się w nowych miejscach. W wyniku tych zdarzeń znaczna część dotychczasowych więzi społecznych i kulturowych została osłabiona, a nawet utracona. Ponadto system polityczno-gospodarczy, wprowadzony w państwach, w których władzę objęli komuniści, doprowadził do podziału Europy na kraje Europy Zachodniej i tzw. państwa demokracji ludowej, w których poziom jakości życia, służby zdrowia, edukacji, wolności mediów znacznie się różnił. W wyniku tego przemiany z lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku zapoczątkowały zjawisko masowej migracji ludności. Z kolei współczesny rozwój komunikacji i wymiany myśli na bazie Internetu spowodował w znacznym stopniu powstanie społeczeństwa zglobalizowanego. Wspomniane procesy sprawiły, że dotychczasowe wartości, obyczaje i wielowiekowa tradycja zaczęły ulegać znaczącym zmianom bądź zanikać. Z tego powodu należy podkreślić dużą wartość zainteresowania ks. dra A. Bielinowicza niniejszą problematyką, jako że nie przestaje być ona ciągle aktualna. Rezultatem badań jest publikacja czterech artykułów naukowych, a także referaty, które były przez Habilitanta wygłoszone na krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych. Pierwszy opublikowany tekst *Rewindykacja majątku kościelnego w diecezji i archidiecezji warmińskiej po 1989 roku*, [w:] *W służbie Bogu i człowiekowi*, [red.] A. Bielinowicz, Olsztyn 2013, s. 227-236, zawiera wnikliwą analizę procesu odzyskiwania utraconej własności przez archidiecezję warmińską. Należy podkreślić, że omawiając poszczególne etapy tego procesu, poczynawszy od zawłaszczenia przez władze PRL majątku kościelnego diecezji warmińskiej na początku lat 50-tych XX wieku, aż do jego faktycznego odzyskania po roku 1989, ks. dr Adam Bielinowicz wykazał się dużą wiedzą, skrupulatnością i kompetencją. W kolejnej publikacji *Działalność Krajowego Stowarzyszenia Braślavian na rzecz rozwoju różnorodności kulturowej społeczności lokalnej*, [w:] *Poznać, aby zrozumieć – misyjny wymiar Kościoła. Księga Jubileuszowa dedykowana ks. dr. hab. Jackowi Janowi Pawlikowi SVD, prof. UWM z okazji 65. rocznicy urodzin, 40. lat kapłaństwa i 30-lecia pracy naukowej*, [red.] B. Rozen, R. Kordoński, Olsztyn 2017, s. 89-97, Habilitant przedstawił charakterystykę działalności Krajowego Stowarzyszenia Braślavian. KSB zrzesza niedużą społeczność lokalną, zamieszkuje przed 1939 rokiem Ziemię Braślawską, która po zakończeniu II wojny światowej została rozproszona po całym świecie. W

przedstawionym studium Autor w niezwykle twórczy sposób ukazuje, w jaki sposób rozproszonych niegdyś mieszkańców powiatu brasławskiego jednoczy obecnie praca na rzecz niesienia dobra współczesnym Brasławianom, zarówno Polakom jak i Białorusinom, jakie osoby w ramach KSB konkretnie się tym zajmują, a także jakie inicjatywy wpływają na rozwój różnorodności kulturowej wspomnianej społeczności lokalnej. W innym tekście *Działalność stowarzyszenia Centrum Ochołników Cierpienia Archidiecezji Warminskiej*, „Studia Warminskie” 2014, t. 51, s. 283-296, Autor bada działalność stowarzyszenia Centrum Ochołników Cierpienia Archidiecezji Warminskiej ukazując, na czym polegała charyzmatyczna wizja stowarzyszenia jej założyciela ks. Luigiego Novarese, jego cele i założenia pastoralne oraz w jaki sposób wspólnota zaistniała i rozwinęła działalność w archidiecezji warminskiej. W/w tematykę uzupełnia publikacja *Edukacyjna działalność Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Wileńsko-Nowogródzkiej w Szczytnie w kontekście międzykulturowym*, „Studia Wschodniosłowiańskie” 2018, t. 18, s. 321-333, prezentująca wpływ Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Wileńsko-Nowogródzkiej na edukację międzykulturową młodego pokolenia. Tym samym Habilitant po raz kolejny potwierdza swoją wrażliwość związaną z edukacją międzykulturową regionu Warmii i Mazur oraz troskę o przekaz związanych z nią wartości i niezbędnej wiedzy najmłodszemu pokoleniu.

5. Pozostałe kryteria oceny dorobku naukowego

Oceniając aktywność naukowo-badawczą Habilitanta w świetle pozostałych wymagań Rozporządzenia Ministra NiSzW z dnia 1. września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, należy stwierdzić, że ks. dr Adam Bielinowicz nie posiada publikacji naukowych w czasopiśmie znajdujących się w bazie Web of Science (WoS) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH). Nie wykazał również sumarycznego impactfactor publikacji naukowych według listy JournalCitationReports (JCR) ani liczby cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS). Jednak z uwagi na charakter reprezentowanej dyscypliny braki te nie stanowią poważnego zaniedbania, ponieważ spełnienie tych kryteriów na polu teologii wymaga działań wykraczających poza powszechnie przyjęte standardy.

6. Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie

Od 2009 roku, kiedy to Habilitant został adiunktem na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warminsko-Mazurskiego w Olsztynie, prowadził wykłady i ćwiczenia ze studentami. Ich tematyka to m.in. Technologia informacyjna, Technologia informacyjna w pracy pedagogicznej, Podstawy pedagogiki, Dydaktyka nauczania religii. Od momentu podjęcia zajęć dydaktycznych Habilitant prowadził także konsultacje naukowe ze studentami związane z przygotowaniem prac magisterskich. Jest promotorem 7 prac magisterskich, które zostały obronione na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie oraz dwóch będących w toku. Ponadto był recenzentem 40 prac magisterskich obronionych na tymże uniwersytecie. Jest także promotorem pomocniczym w otwartym przewodzie doktorskim (zob. Autoreferat 6, b, c, d, e).

Aktywność naukowa ks. Bielinowicza nie sprowadza się tylko i wyłącznie do

dydaktyki. Na przestrzeni lat Habilitant wielokrotnie wykazał się także zdolnościami organizacyjnymi. Trzykrotnie współorganizował konferencje naukowe cyklicznie odbywające się na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie pod nazwą „Dni Interdyscyplinarne”. Były to kolejno XIV, XIX i XX Dni Interdyscyplinarne, które odbyły się w roku 2013, 2018 i 2019 (zob. Autoreferat 6, f).

Jako wicedyrektor, a potem dyrektor Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej, wykazuje również dużą troskę o doskonalenie zawodowe i podnoszenie kompetencji warmińskich katechetów. Od roku 2009 do 2020 był głównym organizatorem 20 konferencji szkoleniowych dla nauczycieli religii, które organizował przy współpracy z Wydziałem Nauki Katolickiej Kurii Archidiecezji Warmińskiej oraz Kuratorium Oświaty w Olsztynie (tematy i daty udokumentowane – Autoreferat 6, h).

Należy zaznaczyć, że w 2015 roku na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie, Habilitant zorganizował międzynarodowe spotkanie Uniwersytetów Trzeciego Wieku, podczas którego władze Wydziału podpisały umowy o współpracy międzynarodowej z Uniwersytetami Trzeciego Wieku działającymi w Austrii, na Białorusi, Litwie, Łotwie i Ukrainie (Autoreferat 6, f). Ponadto jest członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma naukowego „Forum Teologiczne”.

Ponadto ks. dr Bielinowicz jest autorem sześciu lekcji w podręcznikach do nauczania religii (w klasach I, II i V szkoły podstawowej) wydanych przez Wydawnictwo Katechetyczne Sp. z o.o. (Warszawa 2017). Habilitant jest równocześnie redaktorem warmińskiej edycji podręczników do nauki religii wydanych przez w/w wydawnictwo.

7. Członkostwo w międzynarodowych i krajowych stowarzyszeniach naukowych

Ks. dr Adam Bielinowicz jest od 2017 r. członkiem Stowarzyszenia Katechetyków Polskich oraz Polskiego Towarzystwa Informatycznego. Ponadto jest członkiem Zespołu rzeczoznawców ds. oceny programów nauczania religii i podręczników katechetycznych.

Dokonując oceny wyżej omówionych pozostałych publikacji (obok rozprawy habilitacyjnej) oraz osiągnięć na polu dydaktycznym i organizacyjnym stwierdzam, iż cały dorobek naukowo-badawczy ks. Adama Bielinowicza bez cienia wątpliwości ma charakter twórczy i w znacznym stopniu wpływający na rozwój nauk teologicznych na gruncie pedagogiki religijnej i katechetyki.

III. Wniosek końcowy

Analiza twórczości naukowej ks. dra Adama Bielinowicza wskazuje na duże osiągnięcia i rzetelność prowadzonych przez niego badań. To, co warto podkreślić, to fakt, iż Habilitant posiada nie tylko dość znaczny dorobek naukowy, ale także duże doświadczenie dydaktyczne i organizacyjne. Recenzowany dorobek naukowy stanowi istotny wkład w rozwój katechetyki, szczególnie w zakresie dydaktyczno-metodycznych aspektów nauczania religii w szkole. Przedstawiając odkrywczą we wskazanym obszarze badań rozprawę habilitacyjną dowiódł, że w pełni zasadnie ubiega się o uznanie go za samodzielnego badacza naukowego. W oparciu o ustawę „Prawo o szkolnictwie wyższymi nauce” z dnia 20 lipca

2018 roku, art. 219 (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r., poz. 85 ze zm.), zgodnie z ustawowymi kryteriami, które stawiane są przed osobami ubiegającymi się o stopień naukowy doktora habilitowanego, oceniam pozytywnie przedstawiony dorobek naukowy i jego dokumentację. W związku z powyższym stawiam wniosek o dopuszczenie ks. dra Adama Bielinowicza do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

ks. dr hab. Jerzy Kostorz, prof. UO

Opole, 30 września 2020 r.

DYREKTOR
Wydziału Katechetycznego

ks. dr hab. Jerzy Kostorz, prof. UO